

Vic

CIUTAT I COMARCA

Vic

CIUTAT I COMARCA

La quotidianitat del *Gravat Crosta*

Fons Antoni Nofrarias Bassols

 efadós

 Ajuntament de Vic

Vic

CIUTAT I COMARCA

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: març del 2019

© dels textos: Cristina Masramon Martín

© de les fotografies: Antoni Nofrarias Bassols

(Arxiu Municipal de Vic)

© de la fotografia de la pàgina 82: Josep Anguera Clapera

© de la digitalització i del tractament de les imatges: Antoni

Anguera Puig

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A

Polígon industrial les Torrenteres

08754 El Papiol (Baix Llobregat)

Telèfon 93 673 12 12

efados@efados.cat

www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Ajuntament de Vic

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Informadors:

Joaquim Font Fàbregas, Teresa Palau Arcalà, Pilarín Bayés de Luna, Miquel Rovira Clos, Comissió de Festes del carrer de Gurb, Enric Costa Vall-Ilosada, Francesc de Rocafiguera García, Antoni Cortés Russiñol, Josep Cortés Russiñol, Lluís Masramon Ribé, Conxita Martín Sevilla, Josep Saborit Macià, Ramon Isern Oliver, Pilar Costa Rovira, Ramon Torra Orra, Jordi Torra Orra, Josep Vila Anglada, Antoni Novellas Sanromà, Pere Puig Font, Carme Rosés Pou, Pepita Solerdelcoll Franquesa, Ramon Panedas Cararach, Margarita Bau Arumí, Josep M. Aymerich Vilà, Nati Bardolet Vilà

ISBN 978-84-17432-35-5

DL B 7895-2019

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

EL LLEGAT D'ANTONI NOFRARIAS

La ciutat de Vic entre dos segles

Pàg. 18

QUI ERA EL GRAVAT CROSTA?

El gran ignot: tothom l'havia vist però ningú sabia res d'ell

Pàg. 84

VIC, LA CIUTAT DEL GRAVAT

Els records que els vigatans guarden d'Antoni Nofrarias

Pàg. 152

TRAJECTES, RECORREGUTS I ESTADES

Els passatemp del Gravat Crosta

Pàg. 182

ÍNDIX ALFABÈTIC

El llegat d'Antoni Nofrarias

LA CIUTAT DE VIC ENTRE DOS SEGLES

El període que va viure Antoni Nofrarias, del 1890 al 1973, comporta una evolució en molts àmbits. A part de viure a cavall d'un canvi de segle, del segle XIX al segle XX, l'autodidacte aprenent de fotografia també va veure com evolucionava el seu entorn. Una d'aquestes evolucions o modernitzacions viscudes es va produir en les càmeres de fotografiar i en el resultat que se n'obtenien. Les tècniques evolucionaven de les plaques de vidre als carrets fotogràfics i de la fotografia en blanc i negre al color. Les noves tendències, costums, urbanitzacions o serveis de la ciutat van ser font

d'inspiració i alhora situacions viscudes en primera persona per Nofrarias.

Actualment, la ciutat té diferents arxius històrics de fotògrafs destacats que van captar la ciutat al llarg dels segles XIX i XX: Palmarola, Robert, Valle, Jiménez, Maresch, Rocafiguera i Anguera, entre d'altres. Tots ells contenen imatges de festes oficials, de ciutadans o de fets significatius de la ciutat. La visió que ens ofereix Antoni Nofrarias es concreta en instantànies de la vida quotidiana del món de pagès, d'oficis o de moments concrets en festes de barri o altres celebracions populars. Un dels elements diferenciadors entre els arxius coneguts i el de Nofrarias és el retrat d'un sector de la població procedent de barris més o

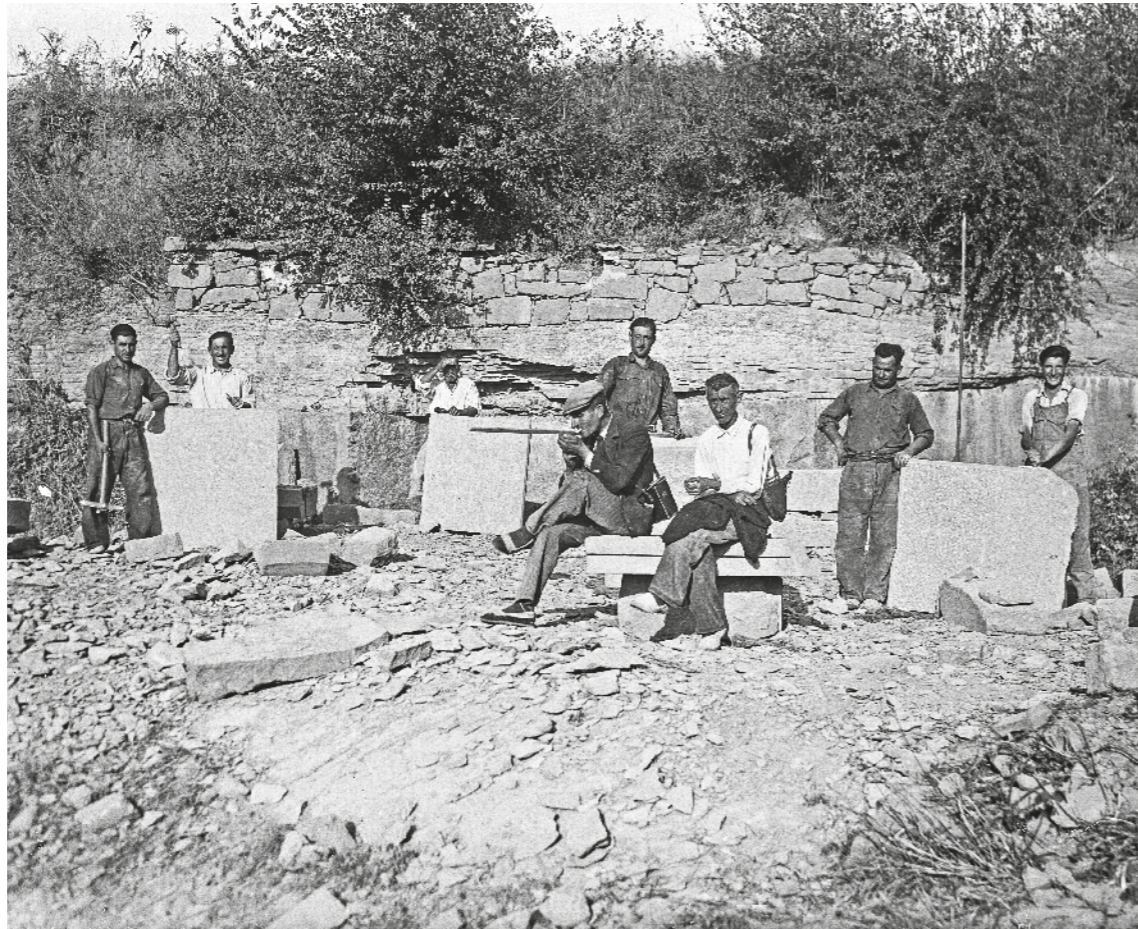
menys humils i sovint de les perifèries de la ciutat i l'entorn de pagès.

En un primer pis del carrer de Sant Miquel dels Sants, aleshores al número 19, és on podíem haver trobat Antoni Nofrarias. Vivia de lloguer, i anteriorment havia estat en altres pisos al carrer del Bisbe Torras i Bages o al barri dels Caputxins. El conegut com a *Gravat Crosta* va viure en aquest pis del centre històric, propietat del matrimoni format per Encarnació Ricart Roca i Jaume Aymerich Corbera. Després de la mort de Nofrarias, el 12 d'abril del 1973, la família Aymerich va buidar i netejar el pis, que era ple de brutícia acumulada; van agafar tot el que hi havia, com capses, llibres, llibretes, papers, roba i brutícia, i ho van portar a la bòbila de l'Aymerich amb la intenció de cremar-ho per culpa de la porqueria que hi havia acumulada. La bòbila era del germà d'en Jaume, Francesc Aymerich. En Francesc, com que no

RETRATS PER VENDRE

 A la pàgina anterior, Joaquim Font treballa amb el tractor en les obres de remodelació del Parc Balmes l'any 1955 acompanyat pel conegut com a *Pulgarín*. El parc es va inaugurar el juliol del mateix any coincidint amb la Festa Major. Nofrarias plasmava instantànies de la vida quotidiana per vendre les fotografies als seus protagonistes. En aquesta ocasió, quan va tenir la fotografia revelada, va entregar-la a la família Font per cobrar-la. En aquesta pàgina, uns picapedrers treballen en una pedrera a la dècada dels cinquanta. Al centre de la imatge, assegut i encenent-se una cigarreta, Antoni Nofrarias.

sabia exactament què contenia tot allò, no ho va voler cremar i ho va deixar en saques a les golfes del mas Aymerich, on vivia amb la seva mare, Dolors Corbera Gironès, i la seva esposa, Carme Vilà Soler. Aquelles saques propietat del Gravat Crosta van quedar oblidades durant molts anys a les golfes del mas, juntament amb altres caixes, maletes i andròmines familiars sense ús. Anys més tard, el 1998, Francesc Aymerich va quedar vidu i sol al mas. Aleshores, el seu fill, Josep Aymerich Vilà, i la seva esposa, Nati Bardolet Vilà, s'hi van instal·lar. Quan la Nati es jubilà de mestra de l'escola Andersen, va començar a endreçar les golfes. Gràcies a la seva sensibilitat i a la visió positiva de tot el que contenien les saques del Gravat Crosta, es dedicà a netejar, restaurar i guardar-ho amb una exquisida delicadesa, sense llençar ni un paper del que contenien aquelles saques tants anys oblidades a les golfes del mas Aymerich. Entre tot el material que va trobar hi havia

estris de fotografia, com els trespeus de fusta amb els quals subjectava la màquina de retratar. Aquests conserven una placa de fusta lligada amb un cordill amb el nom de Nofrarias i l'adreça de Sant Miquel, 19; també dos maletins de fusta, amb el nom i l'adreça, un per a pintures i un per a fotografies i llibres. Mentre els netejava, en van sortir restes de ratolins. Entre el material hi havia pintures, dibuixos, quaderns amb pintures, quaderns per escriure, llibres, plaques de vidre, carrets de fotografies i un munt de papers desordenats en què trobem cartes escrites per ell o respostes, que ens donen una idea de l'activitat, el domicili i els pensaments de Nofrarias.

Pintava en qualsevol suport material, caixes de cartó, cartells de propaganda o de festes majors. Hi havia dietaris plens d'anotacions de viatges, estades i rutes per la muntanya que titulava, per exemple, *Apunts d'excursió al Pirineu passant per Ull de Ter, Camprodon i Ripoll*. Hi

trobem dietaris amb dibuixos de portes, mobles i cadires que dibuixà durant la seva estada a Barcelona, quan treballava d'ebenista; moltes de les façanes que dibuixava les situava en carrers de Barcelona. Hi ha altres llibretes amb anotacions, com «còpia exacta» d'algun llibre, exercicis d'anglès, resums de llibres llegits, còpia de conjugacions verbals en francès i frases en rus, i més d'un centenar de llibres, tots ells folrats amb paper d'estrassa i amb el títol apuntat a mà, entre els quals hi havia llibres d'història, com diferents volums de *Louis XIV, Història del Reial Monestir de Santa Maria de Poblet*, guies de Vic del 1944 i de Barcelona del 1972, i diferents volums de la *Historia de Inglaterra*; llibres de legislacions, com *Código de Trabajo* (edició del 1933), *Ley de enjuiciamiento civil* i *Ley de enjuiciamiento criminal*; llibres de poesia de Verdaguer, com *Pàtria*, *En defensa pròpia*, *Flors de Maria* o *L'Atlàntida*; literatura o novel·la, com *The Three Musketeers* –edició

en anglès d'A. Dumas–, diferents volums de *La vuelta al mundo*, *Las mil y una noches*, *Los grandes contrastes de un continente*, *El crimen del Parque Güell*, *Las ciencias ocultas* i, entre d'altres gèneres, trobem títols com *Anatomía descriptiva*, *Aritmética grado medio*, *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, *L'abella d'or*, *Gramática francesa* o *Educación sexual*. Molts d'aquests llibres estan guixats, dibuixats o amb anotacions i resums als marges o al mig del text imprès. Aquesta extensa i variada bibliografia, juntament amb la correspondència i els dietaris conservats, ens dona una idea dels interessos del Gravat. Escrivia en castellà, català, anglès i francès, tot i que sabem que tenia nocions d'alemany i de rus. Trobem escrits a mà o a màquina i en algun cas ha aparegut algun dietari amb esborranys de cartes enviades. Entre la correspondència hi ha cartes a amistats o alts càrrecs, als quals enviava fotografies. Enviava queixes o peticions a representants

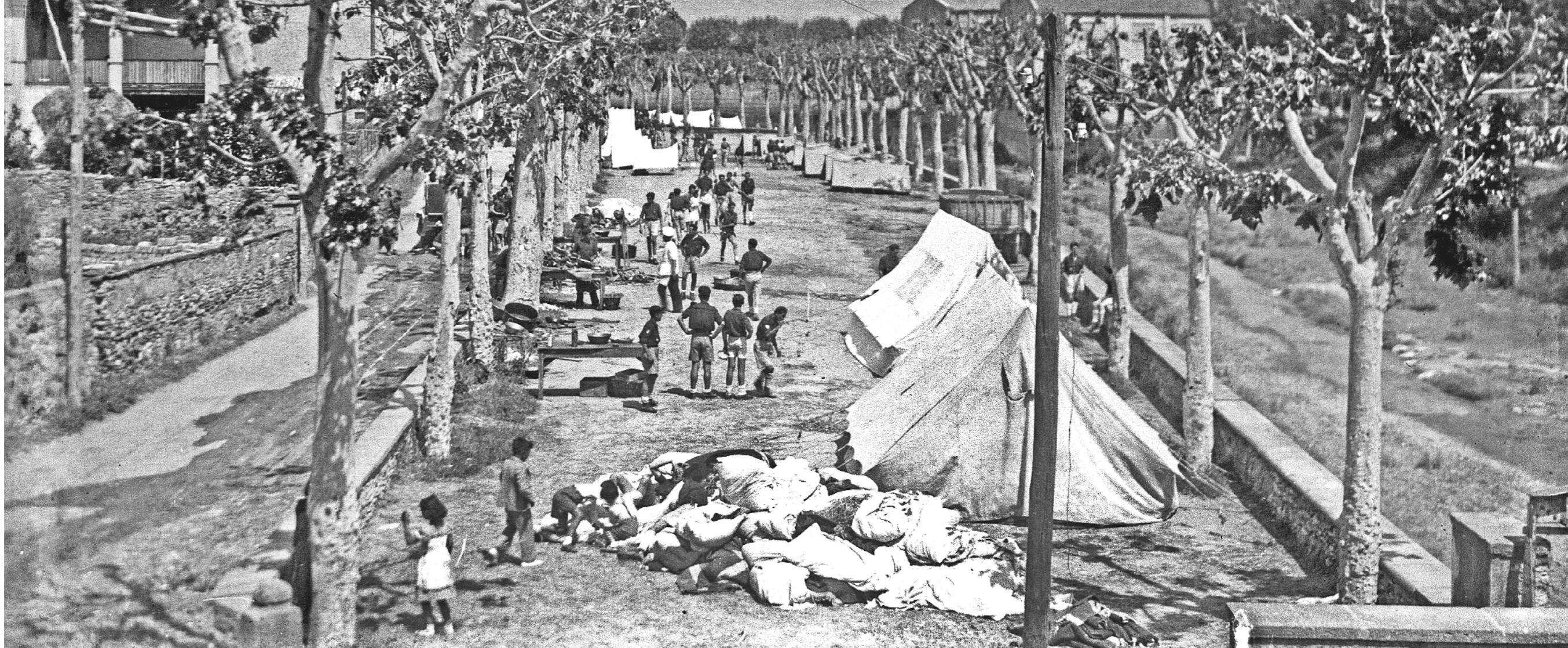

TROBADES DE VEÏNS

Xocolatada al barri de la Serra-de-senferm per la Festa Major del barri, que se celebrava cada primer cap de setmana de setembre, a la dècada dels seixanta. Feia les fotografies a grups de gent, en festes o en tasques del dia a dia, i venia les imatges als interessats. En una ocasió, el comprador es va queixar del preu de la fotografia, ja que aquesta era força cara, i ell va respondre: «tu no saps el que m'ha costat», ja que es coneix que anava a revelar les imatges a la font més propera i de nit, perquè no tenia aigua corrent al pis. Aquella tasca delicada la realitzava en solitud i al mig de la via pública.

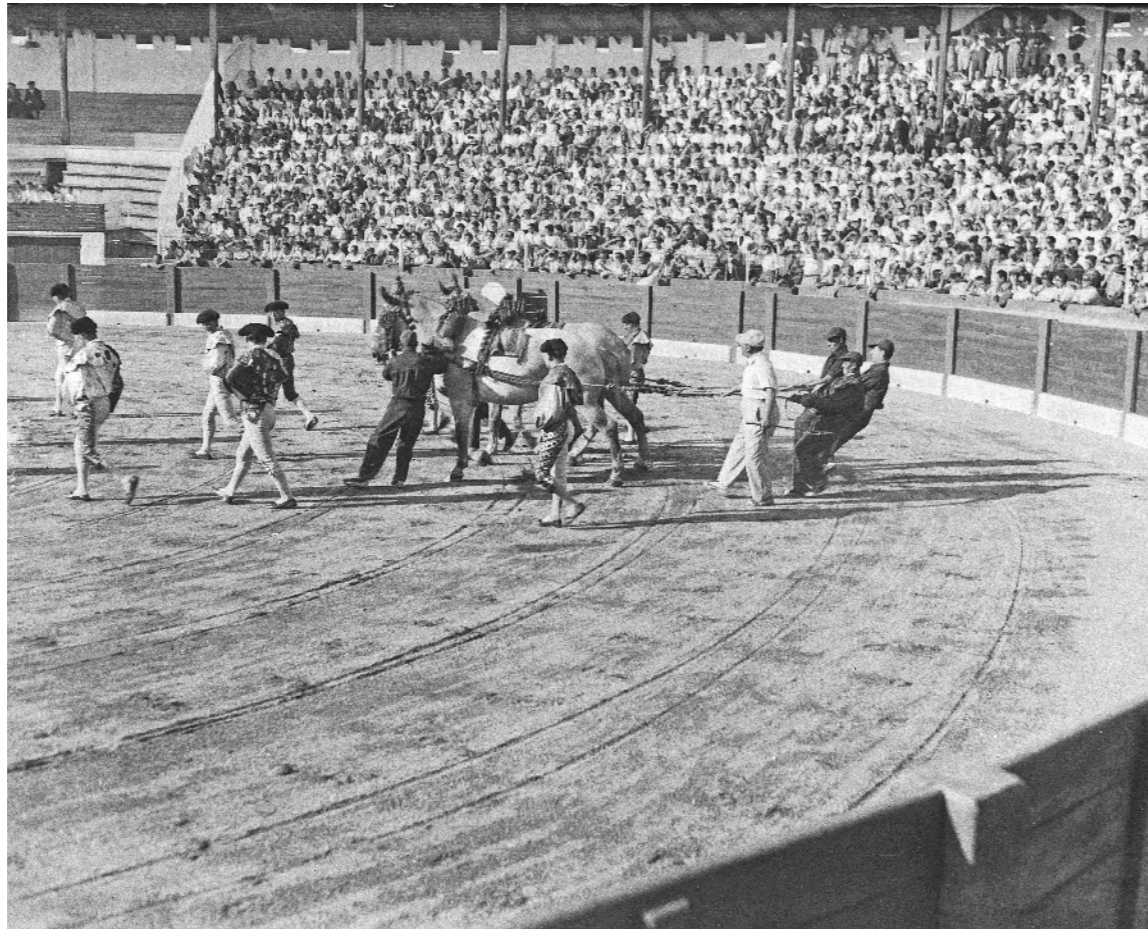
CAMPAMENT AL PRAT

Campament del Frente de Juventudes al Prat de la Riera a la dècada del 1940. Era una organització infantil i juvenil de la Falange Española Tradicionalista y de las Juntas de Ofensiva Nacional Sindicalista (FET y de las JONS). Aquesta organització va estar en funcionament entre el 1940 i el 1961. El seu objectiu era l'educació física dels joves i la seva socialització política en els principis falangistes. No sabem quina simpatia política tenia el Gravat Crosta, tot i que es coneix correspondència amb Franco o amb alts càrrecs alemanys. La visita de Franco a la ciutat l'any 1947, juntament amb la comitiva oficial, va arribar a Vic per la carretera de Barcelona.

INTERESSOS I AFECCIONS

Corrida de toros a la plaça de braus de la ciutat a la dècada dels cinquanta. En diverses ocasions, Nofrarias comentava tenir fotografies en les quals apareixia algun conegut per tal de vendre-les, i en aquest cas era corrent que afirmés la presència de l'interessat en la graderia, entre els espectadors, per tal de vendre i cobrar la fotografia. Aquesta plaça va tancar definitivament el 5 de juliol del 1963 amb un espectacle comico-taurí. Els toros, el ciclisme, la fotografia, el dibuix, la pintura o la lectura eren algunes de les afeccions del conegut com a *Gravat Crosta*.

polítics, com, per exemple, una del 3 de maig del 1962 adreçada a José M. de Muller i d'Abadal (1919-1981), president de la Diputació de Barcelona entre els anys 1967 i 1973, a qui adreçà queixes pel tracte rebut a Barcelona, ja que va ser detingut sense motiu, i li recrimina que tractés la «gent humil com a gossos». En la carta li demanava que no es tractés d'aquella manera els pobres. Des de la Diputació se li va respondre la carta, educadament i donant-li la raó.

Entre d'altres cartes curioses, algunes que ens refermen la idea d'algun desengany amorós com a principal motiu que es tornés bohemí i s'aïllés del món. Trobem correspondència amb amigues, a les quals expressa el seu grat i sentiment, a vegades no correspost, fet que el fa entristir i deprimir. Entorn del 1918 es cartejava amb Catalina, de Madrid; cap al 1924, amb Anita, de Cornellà, i el 1925, amb Angeleta; l'any següent, amb Teresa Viñeta, de Torelló, que li expressà un amor correspost.

Entorn del 1932 tenim constància d'un desengany amb Maria Bertran, de Lleida, amb una darrera carta escrita el 10 d'agost del 1932 en la qual s'acomiada del que qualifica d'«*unión espiritual*» i «*amor eterno*», amb la frase «*con todo el dolor de mi alma, pobrecito de mi, lloraré*». Totes aquestes relacions més o menys platòniques ens confirmen la facilitat de viatjar que tenia Nofrarias, ja que tenia coneixences arreu del territori.

Tornant a l'època en què va viure el nostre personatge a la ciutat de Vic, veiem com va presenciar com la ciutat canviava, s'obria i s'hi introduïen nous elements i millores. Una d'aquestes millores va ser el pas de la il·luminació de la ciutat amb llum d'oli a partir del 1793 a la il·luminació amb electricitat a partir del 1897, tot i que s'electrifica la ciutat a partir del 1920. D'altra banda, l'aigua era un bé escàs i sovint racionat. Els veïns, a la nit, acudien a les fonts a recollir aigua; Nofrarias s'adreçava a